

การจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE LEARNING MANAGEMENT USING HISTORICAL METHOD WITH ONLINE
MUSEUM-BASED LEARNING TO DEVELOP LOWER SECONDARY STUDENTS'
HISTORICAL THINKING SKILLS

¹จิราภรณ์ อัสวเสนา Jiraporn Asawasena ²รุจน์ ฤชา Ruj Luecha

³วันเพ็ญ ประทุมทอง Wanphen Pratoomtong

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail: jiraporn.as@taweethapisek.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ และ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกลุ่มตัวอย่างการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีธาภิเศก 35 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ แบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ แบบปรนัย และแบบอัตนัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมี 5 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดปัญหา (2) การรวบรวมหลักฐาน (3) การประเมินค่าหลักฐาน (4) การตีความ (5) การนำเสนอข้อมูล และ 2) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากนั้นเมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ พบว่า ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับพิพิธภัณฑ์ออนไลน์มีทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นทุกครั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์, วิธีการทางประวัติศาสตร์, พิพิธภัณฑ์ออนไลน์

Abstract

This research article describes a pre-experimental study with two objectives. Firstly, to develop a learning management activity that enhances historical thinking skills through the use of historical inquiry and online museum learning. Secondly, to investigate the effectiveness of this activity in enhancing historical thinking skills among lower secondary students. The research sample comprised 35 third-year students from Taweethapisek School. The research instruments used in the study were a historical inquiry and online museum learning management activity, a historical thinking skills assessment with both multiple-choice and open-ended questions, and data analysis methods including mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and repeated measures analysis of variance. The research findings revealed that 1) the developed historical learning activity followed the process of historical learning methods, including (1) the problem determination stage, (2) the evidence gathering stage, (3) the evidence evaluation stage, (4) the interpretation stage, and (5) the presentation stage. The focus of all stages was the students' analysis of the primary evidence. The activities used had been evaluated by experts as very good. 2) The developed activity effectively developed history thinking skills for lower secondary school students, as evidenced by statistically significant improvements at 0.5 in the students' scores on the history thinking skills measurement instrument. After using multivariate analysis of variance, was found that the students' scores were significantly higher at 0.5 in all six times of measurement.

Keywords: Historical Thinking Skills, Historical Method Instruction, Online Museum.

บทนำ

ประวัติศาสตร์คือการศึกษาพฤติกรรม ความคิด หรือความเชื่อของมนุษย์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการด้านต่างๆ ในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์จึงเป็นการศึกษาอดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันและเป็นแนวทางในการวางแผนอนาคต (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) ประวัติศาสตร์จึงเป็นรากฐานของสาขาวิชาอื่นๆ ที่มีบทบาทในการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศเนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคมและระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ส่งผลให้สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถรักษาหรือถ่ายทอดอารยธรรมของตนเองจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ รวมทั้งบทเรียนจากประวัติศาสตร์ยังมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบัน กระตุ้นให้บุคคลเกิดความสงสัยและนำไปสู่การแสวงหาความจริงต่างๆ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการคิดอย่างลึกซึ้งอย่างมีเหตุผลนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของอารยธรรมอื่นๆ เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีกับชนชาติต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในประชาคมโลกอย่างสันติ (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2553) อีกทั้งยังสามารถนำบทเรียนจากอดีตมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความเข้าใจในเหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันในการแก้ปัญหาและป้องกันหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ส่งผล

ให้บุคคลได้รับการคลี่คลายความสงสัยและความอยากรู้อยากเห็นต่างๆ ของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้านพฤติกรรม ความคิด และความเชื่อ (เฉลิม มลิลา นิติเขตต์ปรีชา, 2559)

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้หรือการศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันคือไม่มีการบูรณาการหรือการพัฒนาให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) (Burenheide, 2007) อีกทั้งครูยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ที่มีครูเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ (Teacher-Centered) มากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาความรู้ตามความสนใจของตนเองจนเกิดความรู้ใหม่ ประกอบกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ยังเป็นการวัดและประเมินผลความรู้ซึ่งเกิดจากความจำเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ในระดับสูง (Barton and Levstik, 2010; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543) การจัดการเรียนรู้หรือการศึกษาประวัติศาสตร์จึงไม่ควรให้ความสำคัญกับความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ควรตระหนักว่าความรู้ดังกล่าวเป็นทักษะในการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต (เทพปราณี ศิริวิทยารักษ์, 2532) การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) มีความสำคัญอย่างมากเพราะทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จะส่งเสริมให้นักเรียนมีเหตุผลและมีการจัดระบบความคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์เป็นความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้การคิดโดยการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณจากแหล่งการเรียนรู้หรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (VanSledright, 2010) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ การคิดตามลำดับเวลา (Chronological Thinking) ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical Comprehension) การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis Interpretation) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research Capability) และประเด็นประวัติศาสตร์ (Historical Issues) (National Center for History in the Schools, 1996) ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จึงเป็นทักษะขั้นสูงในการจัดการความรู้ทางประวัติศาสตร์และส่งผลต่อการสร้างความรู้ซึ่งต้องใช้คำถามระดับสูงที่นำไปสู่การแสวงหาคำตอบจากหลักฐานต่างๆ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์และและเปรียบเทียบกับเอกสารต่างๆ ในมิติของเวลาจึงส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน อีกทั้งการใช้ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ยังส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจสังคม ลอดคตักกับบุคคลอื่นๆ โดยไม่ตัดสินใจดีดจากบรรทัดฐานหรือค่านิยมในปัจจุบันแต่ต้องทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ในอดีตผ่านการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ โดยใช้บรรทัดฐาน หรือค่านิยมที่หลากหลายซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (National Center for History in the School, 1996; Weinberg, 2001; VanSledright, 2010)

จากรายละเอียดข้างต้นที่การจัดการเรียนรู้หรือการศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) เนื่องจากนักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากการไม่ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ซึ่งนักเรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีแบบแผนจึงจะเกิดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายซึ่งมีความสำคัญและเกิดประโยชน์ในระยะยาวต่อนักเรียนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาและศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้ได้รับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลาประยุกต์ (Applied One Group, Pretest-Posttest Time Series Design) (วรณีย์ แกมเกตุ, 2555) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีธาภิเศก จำนวน 35 คน ที่มีการจัดห้องเรียนแบบความสามารถในอัตราส่วนที่เท่ากัน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เพื่อเป็นกลุ่มทดลองของการวิจัย

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

- 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถานออนไลน์

- 3.2 แบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

- 3.3 แบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์แบบอัตนัยใช้คำถามปลายเปิดจำนวน 5 ข้อ

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ และทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์

4.2 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ และแบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์

4.3 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ และแบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ

4.4 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.5 นำเครื่องมือไปทดลองนำร่องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง เพื่อตรวจสอบภาษา ระยะเวลา ความยากง่ายและความเหมาะสมของเครื่องมือ

4.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทดลองใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีจำนวน 8 ห้องเรียน เลือกกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 35 คน ใช้วิธีการเลือกโดยการจับสลากและเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ความสามารถ ใช้เวลาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยใช้เวลาทดลอง 8 สัปดาห์ โดยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) จำนวน 1 ครั้ง ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยในหนึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลา 100 นาที แบ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ 70 นาที และทดสอบท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ 30 นาที และทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) จำนวน 1 คาบ และกิจกรรมถอดบทเรียนหลังการทดลอง จำนวน 1 คาบ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.50-4.69, S.D. = 0.26-0.45)

6.2 วิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์แบบปรนัยโดยใช้สูตร KR-20 พบว่า มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์แบบอัตนัยโดยใช้การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) พบว่า ผลการประเมินของผู้ประเมินจำนวน 3 คน สอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

6.3 วิเคราะห์ประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรพหุนามแบบวัดซ้ำ (Multivariate Analysis of Variance)

สรุปผลการวิจัย

1. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การรวบรวมหลักฐาน 3) การประเมินค่าหลักฐาน 4) การตีความ และ 5) การนำเสนอข้อมูล
2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรปรวนพหุนามของทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จากการวัดซ้ำ 8 ครั้ง (Within-Subjects Effects)

		Value	F	Hypothesis df	Error df	P	Partial η^2
ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์	Hotelling's Trace (T^2)	774.58	4647.48*	5.00	30.00	.000	.999

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การคิดตามลำดับเวลา 2) ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ 3) การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์ 4) ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์ และ 5) ประเด็นประวัติศาสตร์จากการวัดซ้ำ 8 ครั้งมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F(30, 10) = 4647.48, p < .05$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์รายองค์ประกอบ

ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์	ครั้งที่วัด	N	Mean	S.D.
องค์ประกอบที่ 1 การคิดตามลำดับเวลา	1	35	1.57	0.81
	2	35	1.53	0.46
	3	35	1.85	0.45
	4	35	2.08	0.49
	5	35	2.52	0.37
	6	35	3.33	0.55
	7	35	3.71	0.36
	8	35	3.74	0.36
องค์ประกอบที่ 2 ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์	1	35	1.49	0.85
	2	35	1.68	0.37
	3	35	1.88	0.49

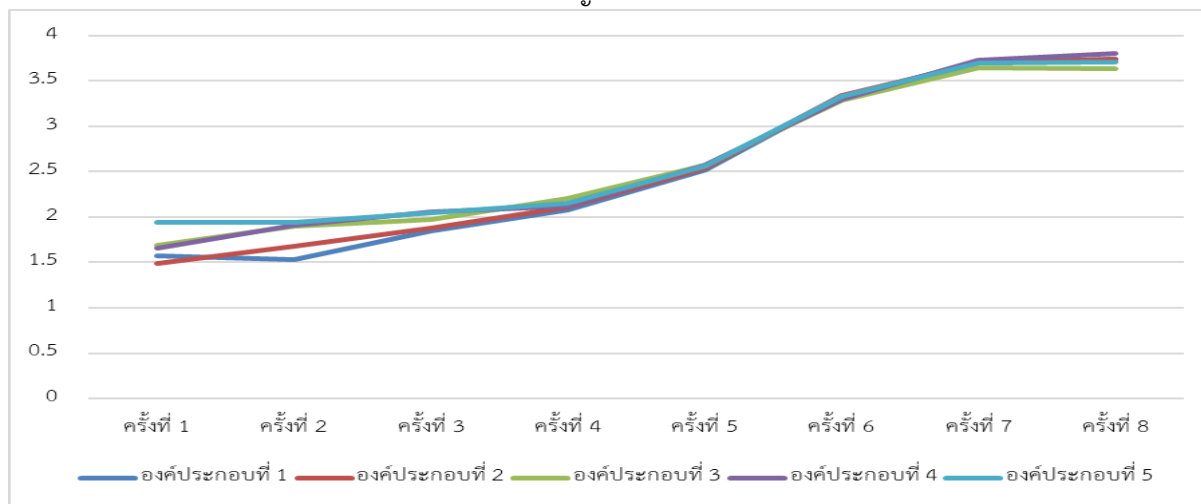

ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์	ครั้งที่วัด	N	Mean	S.D.
	4	35	2.11	0.47
	5	35	2.54	0.43
	6	35	3.34	0.59
	7	35	3.70	0.36
	8	35	3.74	0.44
องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์	1	35	1.69	0.83
	2	35	1.90	0.31
	3	35	1.97	0.60
	4	35	2.20	0.38
	5	35	2.57	0.52
	6	35	3.29	0.69
	7	35	3.65	0.38
	8	35	3.63	0.55
องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์	1	35	1.66	0.84
	2	35	1.91	0.32
	3	35	2.06	0.60
	4	35	2.12	0.32
	5	35	2.57	0.41
	6	35	3.30	0.51
	7	35	3.73	0.35
	8	35	3.80	0.41
องค์ประกอบที่ 5 ประเด็นประวัติศาสตร์	1	35	1.94	0.87
	2	35	1.94	0.22
	3	35	2.05	0.53
	4	35	2.15	0.45
	5	35	2.56	0.50
	6	35	3.33	0.52
	7	35	3.70	0.39
	8	35	3.71	0.46

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์องค์ประกอบที่ 1 การคิดตามลำดับเวลา เมื่อวัดครั้งแรกอยู่ในระดับน้อย (Mean = 1.57, S.D. = 0.81) โดยลดลงในครั้งที่ 2 จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครั้งที่ 2-8 องค์ประกอบที่ 2 ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ เมื่อวัดครั้งแรกอยู่ในระดับน้อย (Mean = 1.49, S.D. = 0.85) จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครั้งที่ 2-8 องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์และการตีความทางประวัติศาสตร์ เมื่อวัดครั้งแรกอยู่ในระดับน้อย (Mean = 1.69, S.D. = 0.83) จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครั้งที่ 2-8 แม้จะลดลงในครั้งที่ 8 องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการวิจัยทางประวัติศาสตร์เมื่อวัดครั้งแรกอยู่ใน

ระดับน้อย (Mean = 1.66, S.D. = 0.84) จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครั้งที่ 2-8 และองค์ประกอบที่ 5 ประเด็นประวัติศาสตร์ เมื่อวัดครั้งแรกอยู่ในระดับน้อย (Mean = 1.94, S.D. = 0.87) และคงที่ในครั้งที่ 2 จากนั้นจึงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในครั้งที่ 3-8

ภาพที่ 1 แนวโน้มของทักษะการเชิงประวัติศาสตร์ในการวัดครั้งที่ 1-8

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเปิดโอกาสให้นักเรียนกำหนดประเด็นประวัติศาสตร์ที่สนใจและวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์อย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ร่วมกับการค้นหาหลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อสร้างความคิดรวบยอด สอดคล้องกับวินัย พงศ์ศรีเพียร (2543) ซึ่งอธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายจะส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านการเขียน การอภิปราย การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลจนเกิดทักษะทางประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับ National Center for History in the Schools (1996) ซึ่งอธิบายว่า ครูควรใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และค้นหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ที่หลากหลายซึ่งสอดคล้องกับประเด็นประวัติศาสตร์ที่สนใจเพิ่มเติมด้วยตนเองจะส่งผลให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาศาสตร์ประวัติศาสตร์ อีกทั้งทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ยังเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนตรวจสอบความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นประวัติศาสตร์ (VanSledright, 2014) ดังนั้น ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จึงเป็นกระบวนการและมโนทัศน์โดยผ่านกระบวนการจะเกี่ยวข้องกับการใช้หลักฐานต่างๆ ขณะที่ด้านมโนทัศน์จะเกี่ยวข้องกับการหาทางประวัติศาสตร์ (Lévesque, 2009) เนื่องจากทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จำเป็นต้องใช้การถามคำถามอย่างรอบคอบบนพื้นฐานของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555) นอกจากนี้ยังมีทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้เช่นเดียวกัน (ชัชพล ศิริกุล,

2559; ลัดดา ชัยหาทัพ, 2558; สุบรร พรหนองแสน และสาคร อัจฉกร, 2563) นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้พิพิธภัณฑออนไลน์ซึ่งเป็นการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมโยงกับประชาชนหรือบุคคลที่สนใจ (Andrews and Schweibenz, 1998) กับการจัดการเรียนรู้ยังส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับอดีตเพื่อบูรณาการบทเรียนจากอดีตกับการเรียนรู้ในปัจจุบันและอนาคตอย่างมีความหมายและความเข้าใจความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมหรือยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน (Ilhan, 2006)

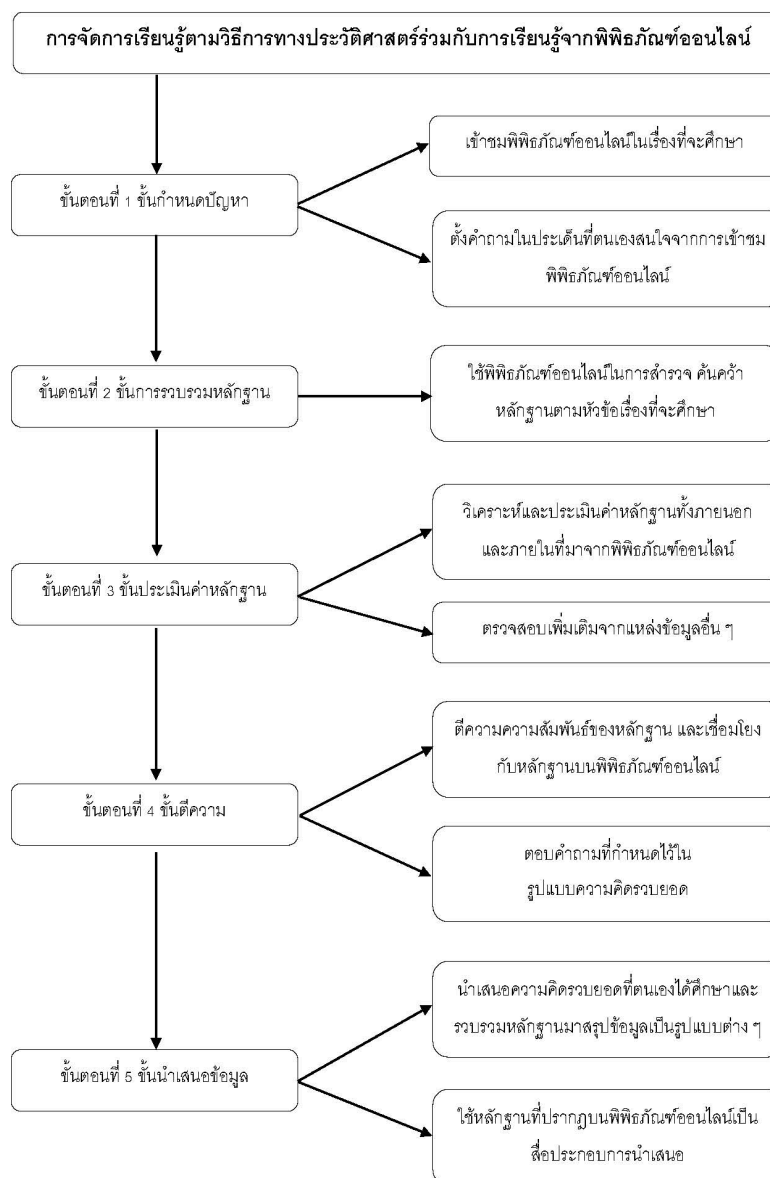
2. ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) เป็นความสามารถในการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นประวัติศาสตร์ที่สนใจและมีความน่าเชื่อถือเพื่อแสวงหาค้นหาคำตอบและสร้างความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์เพื่อบูรณาการบทเรียนต่างๆ ในอดีตกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน (VanSledright, 2014) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑออนไลน์มีทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในขั้นตอนต่างๆ ควบคู่กับการส่งเสริมให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (เฉลิม มลิลาน นิติเขตต์ปรีชา, 2559) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อนักเรียนสามารถเลือกหลักฐานมาสนับสนุนความคิดของตนเองอย่างเหมาะสม โดยหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ต้องมีความน่าเชื่อถือซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องพิจารณาความน่าเชื่อถือของหลักฐานด้วยตนเองอย่างมีหลักการและใช้หลักฐานดังกล่าวตามความเป็นจริงโดยไม่บิดเบือน แม้หลักฐานต่างๆ จะไม่สอดคล้องกับความคิดหรือความต้องการของตนเอง (ธีระ นุชเปี่ยม, 2551) นอกจากนี้วิธีการทางประวัติศาสตร์ยังส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะการคิดในการวิพากษ์วิจารณ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นประวัติศาสตร์ที่สนใจซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดการด้วยตนเองซึ่งควรจัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฐานขั้นต้นในพิพิธภัณฑเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้หรือการศึกษาประวัติศาสตร์ (Clabough, 2012; Nelson, & Drake, 2002) ทั้งนี้ ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย โดยเฉพาะจากหลักฐานขั้นต้นซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนสามารถจัดการข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจจนพยายามค้นหาคำตอบเพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ที่ตนเองสนใจ (Burenheide, 2007; Clabough, 2012) การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้จึงส่งผลให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้แทนครูซึ่งมีบทบาทในการเรียนรู้โดยมีครูอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับหลักการของพิพิธภัณฑออนไลน์ที่เชื่อมโยงประชาชน บุคคลที่สนใจ ตลอดจนนักเรียนกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ (Andrews & Schweibenz, 1998) การประยุกต์ใช้พิพิธภัณฑออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งเป็นการลดช่องว่างในการเรียนรู้ (Whitesell, 2016) ควบคู่กับการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อการดำรง ชีวิต ในอนาคตของมนุษย์ ซึ่งชรินทร์ มั่งคั่ง (2561) อธิบายว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้บุคคลสถานที่

เอกสาร ชุมชน และประเพณีซึ่งอยู่ในขอบเขตที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาได้จะส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ซึ่งนักเรียนจะสามารถสร้างความคิดรวบยอดอย่างกว้างขวางบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ และเป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ สรุปดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ออนไลน์

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑออนไลน์ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การรวบรวมหลักฐาน 3) การประเมินค่าหลักฐาน 4) การตีความ 5) การนำเสนอข้อมูล โดย 1) การกำหนดปัญหา คือ ขั้นตอนที่นักเรียนตั้งคำถามหรือสมมติฐานในประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ เช่น ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด เป็นต้น 2) การรวบรวมหลักฐาน คือ ขั้นตอนที่นักเรียนจะต้องดำเนินการสำรวจ ค้นคว้าหลักฐานตามหัวข้อเรื่องที่ศึกษา 3) การประเมินค่าหลักฐาน คือ ขั้นตอนที่นักเรียนวิเคราะห์และตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้เก็บรวบรวมมาด้วยการแยกประเภทของหลักฐาน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของหลักฐาน และประเมินคุณค่าความน่าเชื่อถือของหลักฐาน 4) การตีความ คือ ขั้นตอนที่นักเรียนนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าแล้ว มาตีความหาความสัมพันธ์ของหลักฐานและตอบคำถามที่ได้กำหนดไว้ในการศึกษาในรูปแบบความคิดรวบยอด 5) การนำเสนอข้อมูล ขั้นตอนที่นักเรียนนำเสนอความคิดรวบยอดที่ตนเองได้ศึกษาและรวบรวมหลักฐานมาสรุปข้อมูลเป็นรูปแบบต่างๆ ซึ่งขั้นตอนต่างๆ มีการบูรณาการพิพิธภัณฑออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์มีความสำคัญในฐานะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนสาขาวิชาอื่นๆ ได้ ควรที่นักการศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะนำไปพัฒนาควบคู่กับการสอนเพื่อต่อยอดกับนักเรียนในระดับอื่นๆ เช่น ประถมศึกษา หรืออุดมศึกษา เป็นต้น

1.2 ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเนื่องจากถือเป็นพื้นฐานในการเรียนประวัติศาสตร์อื่นๆ ฉะนั้น การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ควรจะมีการพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการที่หลากหลายไม่จำกัดที่การจัดการเรียนรู้แบบบอกเล่า ซึ่งจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิธีการที่นักประวัติศาสตร์ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์

1.3 จุดเด่นสำคัญของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น คือการใช้พิพิธภัณฑออนไลน์ซึ่งผู้วิจัยใช้พิพิธภัณฑออนไลน์บางส่วนนั้นมีผู้สนใจสามารถปรับใช้โดยใช้พิพิธภัณฑออนไลน์ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และบริบทของชุมชน หรือสังคมโดยรอบ

1.4 ผลการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน (ภาวะโรคระบาด COVID-19) ซึ่งมีงานวิจัยจากต่างประเทศหลายชิ้น สนับสนุนการใช้พิพิธภัณฑออนไลน์ มาเป็นสื่อในการสอนแบบออนไลน์ โดยครูจะต้องมีบทบาทเป็นผู้เตรียมความพร้อมในการหาแหล่งข้อมูล โดยยึดหลักการสำคัญคือ การศึกษาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับการศึกษาจากพิพิธภัณฑปกติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทในแต่ละพื้นที่ โดยการศึกษาลักษณะของผู้เรียนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

อุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ ในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม

2.2 ควรศึกษาและวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ ในระดับนโยบายเพราะเป็นสมรรถนะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.3 ควรศึกษาความคงทนของทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์เพิ่มเติม และตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยขยายการทดลองใช้กับโรงเรียนอื่นๆ เพื่อเป็นการยืนยันประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.4 ควรพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ในลักษณะอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อขยายผลการพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ของนักเรียนของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิม มลิลลา นิติเขตต์ปรีชา. (2559). **เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). **องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซัพล ศิริกุล. (2559). การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระราชูปถัมภ์**. 11(2). 289-295.
- ชัยรัตน์ โตศิลา. (2555). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. **ดุชนิพนธ์ครุศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพปรานี ศิริวิทยารักษ์. (2532). การศึกษาปัญหาและทัศนคติต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ส. 605 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2551). **หลักฐานและวิธีการทางประวัติศาสตร์**. สุทธิปริทัศน์. 22(67). 75-90.
- ลัดดา ชัยหาทัพ. (2558). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับผังกราฟิกรายวิชา ส 22102 ประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **ประวัติศาสตร์ไทย: จะเรียนจะสอนกันอย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). **เพ็ญศรีศิริพรศิริพร: แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

- สุบรร พรหนองแสน, และสาคร อัมจักร. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและการจัดการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*. 15(2). 113-123.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2553). *ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทยใกล้เคียง: อินเดีย, ลังกา, ขวา, จาม, ขอม, พม่า, ลาว*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- Andrews, J. E., and Schweibenz, Werner. (1998). New Media for Old Masters: The Kress Study Collection. *Art Documentation*. 7(1). 19-27.
- Barton, K. C., and Levstik, L. S. (2010). Why don't More History Teacher Engage Students in Interpretation. *Social Studies Today Research and Practice*. 22(2). 35-42.
- Burenheide, B. (2007). I can do this: Revelations on Teaching with Historical Thinking. *The History Teacher*. 41(1). 55-61.
- Clabough, C. J. (2012). *Educator's Perceptions about the Uses of Primary Sources in Social Studies Classroom*. Dissertation Ph.D. Knoxville: University of Tennessee.
- Lévesque, S. (2009). *Thinking Historically: Educating Students for the Twenty-First Century*. Toronto: University of Toronto Press.
- National Center for History in the Schools. (1996). *National Standards for History: Basic Edition*. Los Angeles: National Center for History in the Schools.
- Nelson, R., and Drake, F. (2001). Civic Intelligence and Liberal Intelligence in the History of Social Studies Teachers and Students. *Principles and Practices of Democracy in the Education of Social Studies Teachers*. 15(2). 135-166.
- VanSledright, B. A. (2010). What does it mean to think historically and how do you teach it?. *Social Studies Today Research and Practice*. 22(2). 113-120.
- VanSledright, B. A. (2014). *Assessing Historical Thinking and Understanding: Innovative Designs for New Standards*. New York: Routledge.
- Weinberg, S. (2001). *Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past*. Philadelphia: Temple University Press.
- Whitesell, Emilyn Ruble. (2016). A Day at the Museum: The Impact of Field Trips on Middle School Science Achievement. *Journal of Research in Science Teaching*. 53(7). 1036-1054.